TyV@eduskunta.fi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta torstai 10.11.2022 klo 12.15/HE 207/2022 vp

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Pohjanmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä.

Kysymyksessä on erittäin suuri uudistus, joka toteutuessaan vaikuttaisi laajasti lukuisten toimijoiden vastuisiin ja niiden keskinäisiin yhteistyöprosesseihin. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä ja laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta ja laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta kumottaisiin. Lisäksi esityksessä muutettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, työttömyysturvalakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia, työttömyyskassalakia, ulkomaalaislakia, valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annettu lakia, palkkaturvalakia, merimiesten palkkaturvalakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja.

Pohjanmaan ELY-keskus toivoo eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kiinnittävän huomiota seuraaviin asioihin hallituksen esityksen käsittelyssä.

Uudistuksen perusteet

Esitettyä 20 000 henkilön työvoimapohjaa voidaan pitää ehdottomana vähimmäistasona nykymuotoisten palveluiden ja palveluprosessien järjestämiselle kokonaistaloudellisuuden ja palveluiden toimivuuden ja laadun näkökulmista. Myöskin kansalaisten yhdenvertaisuus, esim. kielellisten oikeuksien toteutuminen, vaatii riittävän kokoisten työllisyysalueiden toteutusta.

Osaavan työvoiman saatavuus on yksi Suomen tulevaisuuden suurimmista haasteista. Hallituksen esityksessä kuvattu työllisyyspalvelujen järjestämisen rakenne kuntapohjaisina työllisyysalueina on jossain määrin ristiriitainen yritysten rekrytointipalvelun hoitamisen ja työvoiman liikkuvuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Uudistuksen toimeenpanossa ja seurannassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota elinkeinoelämän osaavan työvoiman saatavuuteen.

Valtion rooli

Tällä hetkellä työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu on jaettu Suomen valtion ja kuntien välillä. Hallituksen esitys on kaventamassa valtion roolia ja vastuita työllisyydenhoidossa. Työllisyyden edistäminen vaatii laajaa, organisaatiorajat ylittävää yhteistyötä. ELY-keskukset ovat vahva alueellinen toimija, joka toimii alueellisena alustana eri toimijoiden työllisyyttä edistävien toimintojen keskinäiselle koordinoinnille ja yhteensovitukselle. On hyvä, että hallituksen esityksessä ELY-lakia täsmennettiin muotoilemalla siihen rajattuna ELY-keskusten alueellinen työllisyystehtävä kytkettynä niiden laajempaan elinvoiman edistämistehtävään. ELY-keskuksille ollaan osoittamassa alueellinen työllisyyden edistämisen tehtävä, jota ne toteuttaisivat tiiviissä kumppanuusyhteistyössä, kytkeytyen yrittäjyyden ja elinkeinojen edistämisen tehtäväänsä.

Palvelumarkkinat

Pohjanmaan ELY-keskus näkee esityksen puutteena sen, ettei hallituksen esityksessä kuvata tai käsitellä riittävästi nykyistä TE-palveluiden tuottamisen tapaa ja siihen liittyvää osaamispääomaa tai arvioida muutoksen vaikutuksia palvelumarkkinoihin ja palveluita tuottaviin yrityksiin. Esityksen mukaan tulevilla työvoimaviranomaisilla on erittäin paljon vapauksia palvelujen tuottamistapojen osalta ja mahdollisuus tuottaa kaikki palvelu omana tuotantona. Tästä syystä olisi erittäin perusteltua tarkastella muutoksen vaikutuksia myös palveluntuottajiin ja palvelumarkkinoihin. Mahdolliset vaikutukset palvelumarkkinoihin heijastuvat suoraan sekä henkilö- että työnantaja-asiakkaisiin ja heidän saamiinsa palveluihin. Häiriöt palvelumarkkinassa voivat muodostaa riskin kansalaisten yhdenvertaisuudelle ja tasa-arvolle palveluiden saatavuuden näkökulmasta.

Vaikeasti työllistyvät

Vaikeasti työllistyvät työttömät tarvitsevat yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja/tai koulutuspalveluita, että heidän työllistymisensä avoimille työmarkkinoille mahdollistuisi. Olisi tarkoituksenmukaista, että tulevat työllisyysalueet noudattaisivat mahdollisimman paljon hyvinvointialueiden rajoja, jolloin työllisyyttä edistävät sote-palvelut (kuten kuntouttava työtoiminta ja työttömien terveydenhuolto) olisi helpompi koordinoida ja kohdentaa, ilman että asiakkaan palveluketjuun syntyy viiveitä tai katkoksia. Myös koulutuskuntayhtymien ja työllisyysalueiden hallintokuntarajat saattavat vaikuttaa siihen, miten eheästi työttömän tai työnantajan palveluketju onnistutaan toteuttamaan.

Siirtymäkausi ja siirtymän resursointi

Pohjanmaan ELY-keskus on huolissaan siitä, että esityksen mukaisen muutoksen kokonaisvaikutuksia ei ole riittävästi tunnistettu ja että muutoksen hallittuun läpiviemiseen ei ole riittävästi varauduttu. Pohjanmaan ELY-keskus näkee, että kyseessä on niin laaja ja rakenteita uudelleenjärjestävä muutos, että valmistelun yhteydessä ei voida puhua vain siirtymäajankohdasta vaan pitäisi tarkastella useamman vuoden siirtymäkautta. Aktiiviselle

muutosvaiheelle on varattava myös riittävä toiminnallinen ja taloudellinen tuki.

Hankintojen ja rahoituksen siirtyminen työllisyydenhoidon alueelle vaativat yhteistä jatkovalmistelua ELY-keskusten kanssa, jotta palvelujen saatavuus ei vaarannu muutosvaiheessa. Siirtyvien hankintasopimusten kartoittaminen ja siirtoneuvottelut voidaan aloittaa vasta työllisyysalueiden selvittyä.

Henkilöstön asema

Pohjanmaan ELY-keskus korostaa osaavan henkilökunnan merkitystä laadukkaan palvelun toteuttamisessa. Siksi toivomme, että lainsäätäjä kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten 2025 kuntiin siirtyvän TE-toimistojen ja ELY-keskusten henkilöstön muutosprosessi toteutetaan. Varsinkin hankintaosaajien saatavuus on jatkossa kriittinen pullonkaulatekijä.

Kunnioittaen

Ylijohtaja Timo Saari

Tämä asiakirja KEHA/14765/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/14765/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Saari Timo 09.11.2022 09:05